

Štev. 6.

V Ljubljani, 1. rožnika 1915.

Leto XVI.

Pomladanska.

Modro nebo,
zelen log,
v polje cvetoče
stopil je Bog.

Poljske cvetice,
božje oči,
pogled njih vzpenja
v zlato se dni.

Gora, dolina —
polna življenja
in hrepenenja
v daljo strmi.

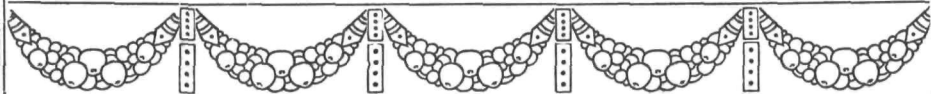
Misel otožna
šla je na tuje,
zemlja in nebes
vriska, piruje . . .

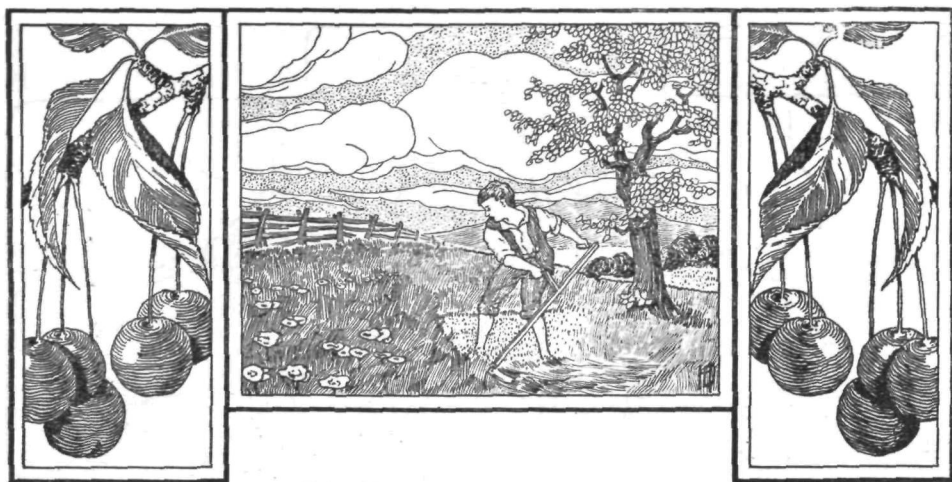
Svatje — ptički
pesem pojo,
cvetke — družlice
venec pleto.

Solnce in pomlad:
ženin — nevesta;
v halji blesteči
k svatbi gresta . . .

Zlata pesta,
viharna kolesa —
z njimi peljimo se
v sveta nebesa . . .

Fran Žgur.

ANTONIJA GERMKOVA:

Majniški izlet.

Otroci so napravili majniški izlet v vas za 440 m visokim hribom. Majčkeni so bili, deklice in dečki, skupno 82 po številu.

Veselo so korakali po strmem hribu. Tupatam se je katera prav mala spodrsnila ali pa ušla v travo nabirat cvetic.

Vedno in vedno je bilo treba klicati in svariti: »Pazi, kam stopaš! Izgubiš torbico! Duško, deni klobuk na glavo!« In tako dalje... Ker je bila pot vedno strma, so nekateri otroci kar pihali vročine in utrujenosti.

Vprašam: »Kdo je truden?«

Iz več grl se oglasi: »Jaz ne, jaz ne!«

Mali Stanko se pa oglasi: »Ko bi jaz hodil sto let, ne bi bil truden.«

»E, Stanko, motiš se. Sto let je toliko, da še ti razumeti ne moreš, koliko,« mu odgovorim.

Na travi pod zelenimi drevesi je bil odmor.

»Ali jemo tukaj?« so povpraševali.

»Še ne, še ne, saj nismo še v vasi!«

Žalostno so zopet zapirali torbice in vrečice, ki so bile večinoma odprte.

Ko smo se odpočili, zakličem: »Naprej!«

Otroci so vstajali, nekateri prav leno. Od druge strani so prišli nekateri že olepšani s cvetjem, ki so ga nabirali takrat, ko so drugi počivali. Meni ni bilo to všeč in jim pravim: »Le čakajte! Namesto da bi počivali, pa ste letali okrog in če sedaj ne boste mogli naprej, vas pustim kar tukaj.«

A tega ni bilo treba. Prišli smo vsi srečno na vrh. Ozrli smo se nazaj in pod seboj smo ugledali krasno morje. Morje je bilo modro kot nebo, in na njem ni bilo nobene ladje.

Ko smo se nagledali, počijemo zopet malo.

»Ali sedaj jemo, gospa?« so zopet zavpili nekateri.

»Potrpite še malo,« odgovorim, »saj bomo kmalu v vasi.«

Nakremžili so se jim obrazi, a slušali so in pustili torbice v miru.

Šli smo naprej. Od daleč smo že videli hiše, vse okrašene z zastavami. Vprašala sem neko ženo, čemu to. Povedala mi je, da so prišli prejšnji večer v vas vojaki, čvrsti slovenski fantje. Že pred vasjo so začeli otroci peti.

Ko so ljudje slišali te otroške glasove, so prišli ljudje iz hiš in jih poslušali.

»Kam gremo sedaj?« so povpraševali otroci.

»Sedaj gremo na travnik in tam pojemo, kar smo prinesli s seboj. Ali ste zadovoljni?«

»Smo, smo!« so vpili in komaj čakali, da dospemo tja.

Kar zagledamo pred seboj vojake. Bili so res slovenski fantje, okrašeni s cvetjem in trakovi.

»Glejte vojake!« so kazali otroci.

»In koliko jih je!« so pravili drugi.

Ko smo prišli do njih in so slišali, da govorimo slovenski, so nas ustavili in povpraševali, od kod smo, ali so otroci iz kakega zavoda ali iz sirotiščnice, ker so vsi enaki.

Odgovorila sem, da so ti otroci iz Trsta iz otroškega vrtca C. M. D. Čudili so se, ker so menda mislili, da v Trstu ni nič slovenskega.

Gremo naprej in za vasjo dobimo zaželeni travnik. Na eni strani ceste je bil travnik, na drugi pa vojaški tren. Vojak je stražil, hodeč gor pa dol. Otroci so ga radovedno gledali. Kodrasti Marij pa pravi: »Tak je moj papá!«

»Tudi moj, tudi moj!« se je oglasilo iz več grl.

Možati Rudo pa pravi: »Tudi moj stric je tak vojak, sem ga že videl!«

Nekateri so ta čas posedli v travo in tudi drugi so se spomnili, da so lačni in trudni ter so prisedli k njim. Vsak je vzel iz svoje torbice ali vrečice, kar je imel s sabo: jajčka, pomaranče, polento ali črni vojni kruh. Vsem je šlo v slast, in ko bi imeli še enkrat toliko, bi z lahkoto spravili pod streho.

Nad nami je raslo cvetoče drevo, v travi neštivilno cvetic, okrog nas so pa letali metuljčki. Solnce je toplo sijalo z vedrega neba, ptički so peli in nas razveseljevali. To je tako dobro vplivalo na vse, da smo bili prav dobre volje. Zato se oglasim:

»Ker smo zdaj v tako lepi cvetoči prirodi, naj Melica pove ono pesem o pomladi: Zvonite, zvonite...«

»Da, da, naj jo pove! Mi bomo pa ploskali,« so govorili otroci.

Melica stopi na zidek in glasno začne. Vojak na straži se ustavi in posluša... Ko je končala, so ploskali otroci in vojak tudi. Odpočili smo se in še nekaj zapeli, potem smo se odpravili na odhod.

Ker so bili otroci žejni, smo zavili k vodnjaku pod lipo sredi vasi.

Tamo so vojaki jedli, pili vodo in umivali posodo. —

Ko so vojaki videli, da se bližamo mi, so nam napravili prostor. Eden nam je vlekel vodo, da so otroci drug za drugim pili.

Ko se mi je zdelo, da se je trudil že dovolj časa, mu pravim: »Le pustite, hvala, bom že sama.« A on ni hotel. Kar pride vojak, ki je bil poprej na straži in pravi: »Ko bi slišali neko teh deklic, kako vam lepo pove pesemco!«

»Katera, katera?« so povpraševali vojaki.

Pokažem Melico in povem, da tudi druge tako znajo.

»Prosim, naj pove tudi nam!« se oglasi že prileten vojak.

»No, pa vam bo. Pojdi sem, Melica, in povej ono pesemco o pomladi!«

In končala je z besedami: »... Čas novega zopet življenja!...«

Vojaki so ploskali. Eden pravi: »Prosim, gospa, počakajte, da prinesem otrokom zastavic!«

Drugi vojak si je snel lep trobojni trak in ga pripel deklici. Obrnil se je v stran in obrisal solzo. Drugi so mi rekli, da se je gotovo spomnil svojih otrok doma. Od dveh strani so pritekli vojaki in prinesli trakov, narodnih in cesarskih zastavic in z njimi okrasili otroke.

»Na zdar! Na zdar! Živio!« so nam klicali v slovo.

Vrnili smo se domov, otroci veseli zastavic in trakov, mi pa z željo v srcu, da bi res prišel čas novega zopet življenja!...

Spomladi.

*Kakor zlate in srebrne verige
zvoni in cvete gaj;
kakor svetost iz božje knjige
vse govori, dehti in poje zdaj.*

*Vodice šumijo za logom;
škrjančka popil je oblak,
tam skrit pogovarja se z Bogom;
pripel zvončke april si za trak.*

*Na njivo zjutraj zarano
gre s kolci in pljugom kmet
in orje, čez brazde gre z brano,
ves z nado in solncem objet.*

*Črni se oplojena njiva;
nagovoril s škrjančkom se Bog,
pal v razor, tam se zdaj skriva;
skrivnost gaj si šepeče in log.*

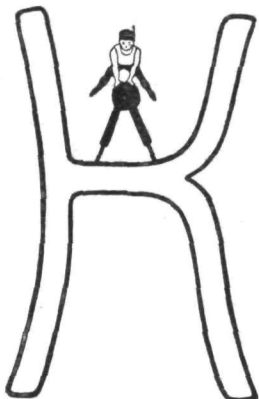
*Bog zlat je oblak razpolovil
na hiše, v brazd gledal skrivnost —
njiv kmetu je plod blagoslovil,
v dvor k njemu zaplul kakor gost...*

Fran Žgur.

M. K.:

Kralj Matjaž.

I.

ralj Matjaž leži s svojo vojsko v hribih ob cesti, ki drži iz Laškega mimo Ljubljane proti Dunaju.

Dolenjevaški kovač Rojec je hodil po tej cesti, sreča ga gospod, ki vpraša kovača: »Kam greš?«

»Dela iskat,« mu odgovori Rojec.

»Pojdi z menoj, pri meni ga doboš,« pravi na to gospod.

»Rad grem z vami,« odvrne kovač.

Hodita skupaj po cesti dalje. Kmalu začneta iti v hrib, kjer je imel kralj Matjaž svojo vojsko zbrano. Čudovito mnogo dela je imel kovač Rojec pri Matjaževi vojski. Podkaval je konje, a v enem letu ni mogel vseh podkovati. Kakršen je bil prvi konj, takšen je bil zadnji — vsi so bili enake barve.

Ob letu vpraša kralj Matjaž našega pridnega in modrega kovača: »Ali boš še eno leto pri meni služil?«

»Rad bi ostal tukaj, le toliko prosim, da grem pogledat domov, kako je kaj pri mojih ljudeh,« pravi kovač.

Kralj Matjaž je zdaj posegel po tistih koscih, ki jih je kovač Rojec odščipal od žrebljev, s katerimi je konje podkoval. Vzame jih polno prgišče, jih izpusti kovaču v žep ter mu naroči: »Ne smeš pogledati, kaj imaš v žepu, preden ven ne prideš.«

Kovač Rojec je bil zanesljiv, moder mož. Radovednost ga ni trpinčila. Prišedši iz Matjaževe gore, seže šele v žep. Iz njega je prinesel kovač same zlatnike ali cekine. S temi novci si kupi manjše zemljišče in sezida kovačnico. Zdaj podkava konje bližnjim vaščanom Šentjurcem, Čemšanom, Hrastovcem.

V službo h kralju Matjažu bi bil še rad šel, a zdaj prav ne utegne — le njegova žena nosi vsak teden proti Ljubljani prodajat živež in se lahko ustavlja tudi v gori, kjer čaka vojnega povelja vojska kralja Matjaža.

II.

Gospod in lovec sta šla nekoč s psi na košute. Psi spode košuto in jo gonijo naprej. Ta dva sta nekaj časa čakala na košuto, da jo psi k njima pripode. Ko je le ni bilo, reče gospod: »Jaz grem domov, ti pa počakaj; ob enajstih psi košuto nazaj priženo, ti jo pa ustrelj.«

Ko je bil gospod odšel, pride k lovcu menih iz zemje po luknji.

»Koga čakaš?« vpraša menih lovca.

»Ob enajstih priženo psi košuto, da jo ustrelim,« pove lovec.

»Ne bo je danes ob enajstih, šele jutri ob enajstih jo priženo,« odgovori menih. »Pojdi z menoj, saj utegneš, boš kaj videl,« ga nagovarja menih.

Lovec je bil pri volji, da gre z njim. Šla sta potem v tisto luknjo, od koder je bil prej menih prišel. Nekaj časa hodita po temnem, pa kmalu se je pokazalo svetlo. Prideta pod zemljo, kjer je bila ravnina, v ozadju pa so štrleli strašno visoki snežniki, kakor so naš Triglav, Mangart, Veliki Stol, Storžič, Grintavec in Ojstrica. Po tej ravnini je strašno veliko vojakov: mož pri možu, konj pri konju, vse polno jih je bilo. V sredi med vojaki sedi pri mizi kralj Matjaž, njih poveljnik. Spal je, brada mu že v tretje raste okolo mize. Zraven ima sklede poveznjene, pod skledami pa meče.

Menih reče lovcu: »Primi za meč, a počasi ga vleci izpod sklede!«

Tedaj pa, kakor je za meč prijel, da bi ga premaknil, se je vsa vojska premaknila. Ko ga je napol ven potegnil, pravi menih: »Naglo ga ven potegni!«

Ko lovec meč naglo potegne izpod sklede, je bila vsa vojska pokonci in pripravljena za udar.

Pesem o zvončku.

*Pa zapel je snežnobeli zvonček
v skritem dolu: cin, cin, cin;
pa svaril ga je pomladni solnček:
Ne pozvanjaj, gizdalin,*

*da te ne začuje mala Minka,
ki gre ravno tam mimo!
Toda zvonček: tinka, tonka, tinka —
je zapel še bolj glasno.*

*Minka zvonček v dolu je uzrla
in izrula ga iz tal,
v okence ga je doma zaprla,
pa bo tam zdaj zdihoval.*

*K bratcem, sestricam tam na livadi
tožen gledal v lončku je:
vabil je vmladni solnček mladi
in smejal se zvončku je —*

Josip Kralj.

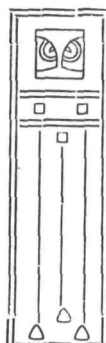
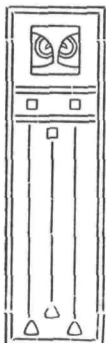
Maj je odšel . . .

Maj je odšel, in odšlo je veselje z njim,
a jaz ves sam v to zeleno daljavo strmim...

Rad bi, da klasilo bi žito, polja kras,
in solnce sijalo in ptički nam peli kratek čas...

Ceste me vabijo: pojdem s poletjem v dalj
in si pomladi in sreče bom poiskal.

Davorinov.

Jutranjica.

*Petelin poje, dan se dela,
na nebu zvezdice bledé,
in zlata zora že začela
rdečiti naše je goré.*

*Škrjanček zbudil se v razoru
in v sinje dviga se nebo,
da gori v nebesnem prostoru
Bogu zahvalo da glasno.*

*In glej, pošilja proti nebi
ves svet hvaležnosti izraz;
visoki Bog, kakó naj Tebi
zahvalo dolžno dam pa jaz?!*

*Kot ptič v neba višave jasne
še ti povzdigni, duh se moj,
in Stvarniku prirode krasne
zahvalnico s škrjančkom poj!*

Fr. Rojec.

Vlakov pisk.

*Kaj vriskaš skozi gluho noč,
tovariš moj, ki z mano bdiš,
bolestno — tesno zaječiš,
kot potnik tuj obupajoč?*

*Čemu ječiš? Se li bojiš,
da svojo pot v tmi izgubiš?
Noben ni mrak tako teman,
da bi te zmotil s poti stran.*

*A jaz molčim! Vso noč bedim,
v obupu svojem ne kričim,
da naj mi kdo pokaže pot,
pot pravo iz velikih zmot!*

Jan Reginov.

Nagajivka.

*Žarki — bratci naši,
zvezdice — sestrice;
solnček — dedek sivi,
godci — drobne ptice.*

*Prvi se igrajo
z nami nagajivo,
druge šepetajo
bajke ljubeznivo.*

*Solnček — dedek sivi —
gleda nas mameče;
godci — ptički živi —
pojejo vabeče.*

*Godci — drobne ptice,
solnček — dedek sivi,
zvezdice — sestrice,
mi vsi nagajivi.*

Andrej Rapč.

Pastirček

*Bele ovce so z menoj,
njih oči so zlate;
v tiho goro pot gre moj,
v tiho goro v svate . . .*

*V gori tam kraljična je:
pripovedke pravi
o zakleti kači, ki
krono ima na glavi;*

*o porednih rožicah,
o kraljičkih in
o cekinih, ki naj iščem
jih prek vseh planin*

*In ko tam jih najdem, hej,
to bo rajske sreče,
še v dolino vam prinesem
zlata polne vreče . . .*

Davorinov.

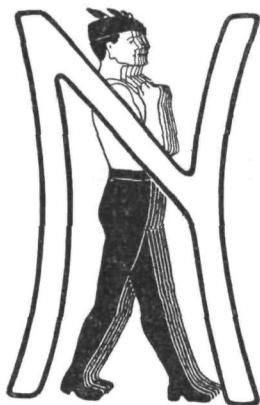

SVEN HEDIN — F. PALNAK:

Za morjem.

(Dalje.)

5. PITSBURG.

aš izseljenec Ivan se je medtem že razgledal po milijonskem mestu. Videl je dosti čudežev, navadil se je že nekaj angleško govoriti ter našel tudi po precejšnjem trudu delo v veliki tvornici, kjer mu je prav prišlo, kolikor je znal kovaškega. Tu pa je ostal le dva meseca, ker je dobil iz Filadelfije ponudbo, ki je zanjo kar prijel. Namenil se je, da pojde od dela do dela skozi vso Severno Ameriko. Ko pridem v Čikago, si je dejal, da mu ne bo težko priti v San Francisco, kjer plačujejo delo najviše.

Tako ga vidimo zdaj v Filadelfiji v delavnici, kjer narejajo vsako leto več kot tisoč lokomotiv.

Ta delavnica je kar mesto zase. V velikanskih pečeh tope železo, ga kujejo in vlačijo ter ga izpreminjajo v jeklene parne kotle, kolesa, osi in strojne dele, ki je iz njih sestavljena lokomotiva. Vsa tvornica je preprežena s tračnicami, in gotovi hlaponi beže od tu po železniškem omrežju Združenih držav. Posebno zanimivo delo ni bilo, ki ga je opravljal Ivan; par mehaničnih prijemov, za katere ni bilo treba niti posebne pameti. Pa ravno ta enakomernost je utrujala pri vednih čezurah bolj, kakor najbolj vroči poletni dnevi časih v domovini.

Da bi si ogledal mesto, je imel malo časa, pa tudi malo veselja. Tovariši so mu pravili, da je Filadelfija med največjimi mesti na svetu ter ima poldrugi milijon prebivalcev, v Ameriki da sta samo Novi Jork in Čikago večja. Petina vseh prebivalcev pa so delavci.

Po nekaj mesecih nē ugaja našemu prijatelju več tukaj; zato si kupi vozni listek v Pitsburg, glavno mesto jekla in železa; tam, so mu zatrjevali, da ne čaka krepak delavec nikdar na delo.

Vlak iz Filadelfije v Pitsburg ga pelje brez prestopanja skozi vso državo Pensilvanijo. Neštevilne proge se cepijo vsepovsod od glavne, in na vseh straneh leže mesta in naselbine. Tu gre železnica k rudokopu, tam ona drži v kraj, kjer pridelujejo koruzo in tobak, tretja zopet k veliki žagi. Po kolodvorih stoje dolgi vlaki, obloženi z žitom, lesom, petrolejem, bombažem, stroji, premogom — pač z vsem, kar je mogoče dobiti iz zemlje in kar morejo pripraviti človeške roke.

»Kakšna naglica! Kolika priročnost!« si misli Ivan. Kako pridno in podjetno ljudstvo! Ampak vidi se kaj kmalu, da mislijo tu vsi le na tri reči: na dolar, na dolar in zopet na dolar. Kdor nima imetja, si nakoplje z delom bolezen na vrat, da bi obogatel, in kdor ima že stotisoč dolarjev, dela brez miru, da bi si pridobil še več. In vendar ne vzame nihče svojega bogastva s seboj v zemljo! Prav čedno je slišati, da je dežela zvezna ljudovlada; vendar pa ima svojega vladarja, in še celo najhujšega od vseh, in ta vladar se imenuje dolar.

Po obeh straneh železnice postaja zemlja hribovita, in v mnogih zavinkih beži vlak skozi severni del Aliganskega gorovja. Ko ogleduje Ivan temne gozdove, rodovitno polje in dim, ki se vali iz dvorov in vasi, mu sede nasproti na klop pravi ameriški človek. Ivan se odmakne od okna, zakaj prišlec pljuje v velikih lokih predse, kar je v navadi pri neizobraženih, dostikrat pa tudi izobraženih Američanih.

Prišlec to zapazi. »Bože!« se zasmije široko, »vidi se vam, da ste v Ameriki še novinec!« In ko Ivan prikima, dostavi:

»Tu se morate še na marsikaj navaditi. Sicer pa brez zamere!«

Ivan je opazil z začudenjem in studom že v delavnicah, kjer je delal dozday, kako malo gledajo ljudje na snago, zato se tudi zdaj ni dosti več brigal za Američanovo pljuvanje, zlasti ker je bil ta drugače prijazen mož. Tudi vedel je dosti. In Ivan je spoznal, da so delavci v Ameriki dosti bolj poučeni v državnih in družabnih zadevah in da poznajo svojo deželo veliko bolje, kakor je to navada v Evropi.

»Kar tam vidite,« mu je dejal njegov spremljevalec, ko je gledal Ivan z zanimanjem skozi okno, »so grebeni Aliganskega pogorja, ki so sestavljeni iz granita, gnajsa in skrilovca ter tvorijo razvodje med Atlantskim oceanom in Misisipijem. Pa ne smete misliti, da so hribje vsepovsod videti tako prijazni. Na jugozapadu, v Severni Karolini na primer so vrhunci, ki so visoki nad 2000 m. V nižinah pridelujejo koruzo in sadje, in polje se menjava z jako lepimi iglastimi in listnatimi gozdovi. Vmes pa so tudi obsežni kraji, kjer se izgubite v goščavi plazečih rastlin. To so skrivališča, kamor še ni stopila človeška noga, kjer pa prebivajo medvedje in volkovi med goščo, podrtimi drevesi in z mahom poraslimi skalami. Od tistega časa, ko so se vojskovali tu med seboj indijanski rodovi,

se ni tu nič izpremenilo. Indijancev se vam sicer ni treba več bati. Pazite se pač pred rjavimi kačami klopotačami s temnimi lisami po hrbtu! Te so nevarnejše. Na srečo imajo v repu rožen klopotec in če se plazijo po tleh, je čuti, kakor bi stresal kdo suh grah v rešetu. — Kam pa ste pravzaprav namenjeni, tovariš?»

»V Pitsburg grem iskat dela; doma sem bil kovač in sem že spoznal, da pridem tu s takim rokodelstvom laže naprej kot pa s poljedelskim delom na farmah.«

»Je že mogoče. Ampak v Pitsburg! No, hvala lepa! Veste, kako pravijo Pitsburgu pozimi? Pekel! Poleti sploh nima imena, bržkone, ker ni ne na zemlji, ne pod zemljo hujšega gnezda, kakor je to strašno mesto železa in dima, žarečih plavžev in neizmerno bogatih jeklenih kraljev.«

»Vi pa poznate Pitsburg menda dobro?»

»O, precej! Dve leti sem bil tam višji delavec za jeklo. Pitsburg je zrastel iz zemlje kakor po čudežu, odkar so odkrili tam petrolejske vrelce, in je zdaj izmed največjih industrijskih mest na svetu, in kar se tiče železa in jekla, prvo v Ameriki. Kolikor tu na leto napravijo, ima vrednost kake pol milijarde. V bližini so skoro neizčrpnj premogovniki, in nad dvanajst železniških prog se snide v Pitsburgu. Poleg tega ima na razpolago še tri glavne reke, katerih dve tečeta v tretjo, Ohajo, ki se izliva v Misisipi. Povrhu vsega pa so zvezane te reke z mnogimi prekopi. V predmestjih Pitsburga je polno tvornic za stroje, livarnic in steklarnic. Pitsburg ima nad pol milijona prebivalcev; tretjina jih je tujcev, največ Slovanov, mnogo pa tudi Lahov in Ogrov. Povem vam, da imate Pitsburga prek-inprek dosti, če si ogledate enkrat s kakega hriba cel gozd tvorniških dimnikov ter mislite na nesrečneže, ki garajo tam spodaj pod črnimi oblaki premogovega dima. Tu ne čujete nič drugega, kakor večno kovanje in trkanje, večno rožljanje železa in jekla, in težko obloženi vlaki vozijo po progah. Vse vre in kipi v prezakurjenih plavžih, in pod kladivi skačejo iskre. Ponoči se vam zdi, da ste na dnu ognjenika, kjer vre pod pepelom lava in žuga, da ga vsak čas predre ter vse uniči. Iz mnogo tisoč dimnikov se leskeče rdečerumenkasta luč ter ožareva spodnje robove gostih oblakov dima, ki pokriva Pitsburg kakor ogromna kučma. Verujte mi, da rajši podivjam v gozdovih Aliganskega gorovja, kakor pa da poginem v pitsburških plavžih.«

»Nimate predobrega mnenja o mestu in vendar hvalite njegovo obrtnijsko pridnost in njegovo bogastvo.«

»Seveda — bogastvo, ki ostane v nekaterih redkih rokah, medtem ko gine na tisoče delavnih ljudi kakor v vedno delujočem mlinu! In v tem mlinu izgine vsako leto petnajsttisoč delavcev! O, jaz vem, kako se to zgodi; jaz sam sem dobival kot višji delavec posebno plačo, da sem pomagal izprešati trumi takih ljudi moč iz telesa. Delodajalci znižujejo plače, in nevedni priseljenci, ki se tu zbirajo, se še niso naučili, da bi se združili v obrambo lastnih zadev. Njih predstojniki so plačani zato, da

priganjajo siromake, da delajo kakor živina. Bog mi odpusti greh, da sem bil tudi nekoč tak paznik sužnjev!«

»Kar mi tu pravite, mi je čisto novo. Mislil sem, da je Pitsburg za delavca prava pravcata deveta dežela.«

»O, to pa to! Le mislite si tvornico z desetisoč delavci. Da ostane število vedno popolno, mora najeti deladajalec vsako leto več kot dvajsetisoč delavcev, in v taki tvornici vedno odhajajo stari in prihajajo novi, da pozna človek komaj svoje najboljše tovariše. Le nekaj dobro plačanih stalnih delavcev je strokovno izvežbanih. Velika množica dela kakor stroji in ji ni treba misliti na nič. In mislite, da skrbi kdo za zdravje in varnost? Več kot petsto delavcev pomre vsako leto nasilne smrti pod stroji, in še večji del jih je, ki so pohabljeni za vse življenje. Družina je potem brez kruha, in le redkokdaj se zgodi, da bi skrbel za njo delodajalec. Pa stanovanja bi morali videti, kjer morajo biti delavci! Luknje so, pravi zasmeh za snago in skrb za zdravje! To ste že v Evropi na boljsem! V delavskih kosarnah prebiva največkrat po deset do dvanajst delavcev skupaj v eni sobi. Umazanost, mrčes, slab zrak, slaba voda, premalo počitka, premalo hrane in preveč dela — vse to mora kmalu uničiti najkrepkejšega človeka. Potem pa še tisto posedanje po krčmah, da ima človek vsaj nekaj od življenja. Največ jih pobere živčna mrzlica.«

»In to vse je mogoče v Ameriki, deželi svobode in bodočnosti?«

»Prav gotovo! Pred par leti je bilo še vse tako. Zdaj so se nekateri sicer zavzeli za stvar, in morebiti pride boljši čas tudi za delavca. Ampak tako kmalu še ne. Pride pa gotovo na dan vsa umazanost, ki si je grabila v temnem denar skupaj! Če bi bil jaz na vašem mestu, deset parov konj me ne spravi v Pitsburg, ampak bi se peljal kar naprej v Čikago. Ne da bi bil Čikago raj, pa vendar je za vas kot tujca tam boljše in ste bliže zapadu, ki daje vedno dovolj pomoči.«

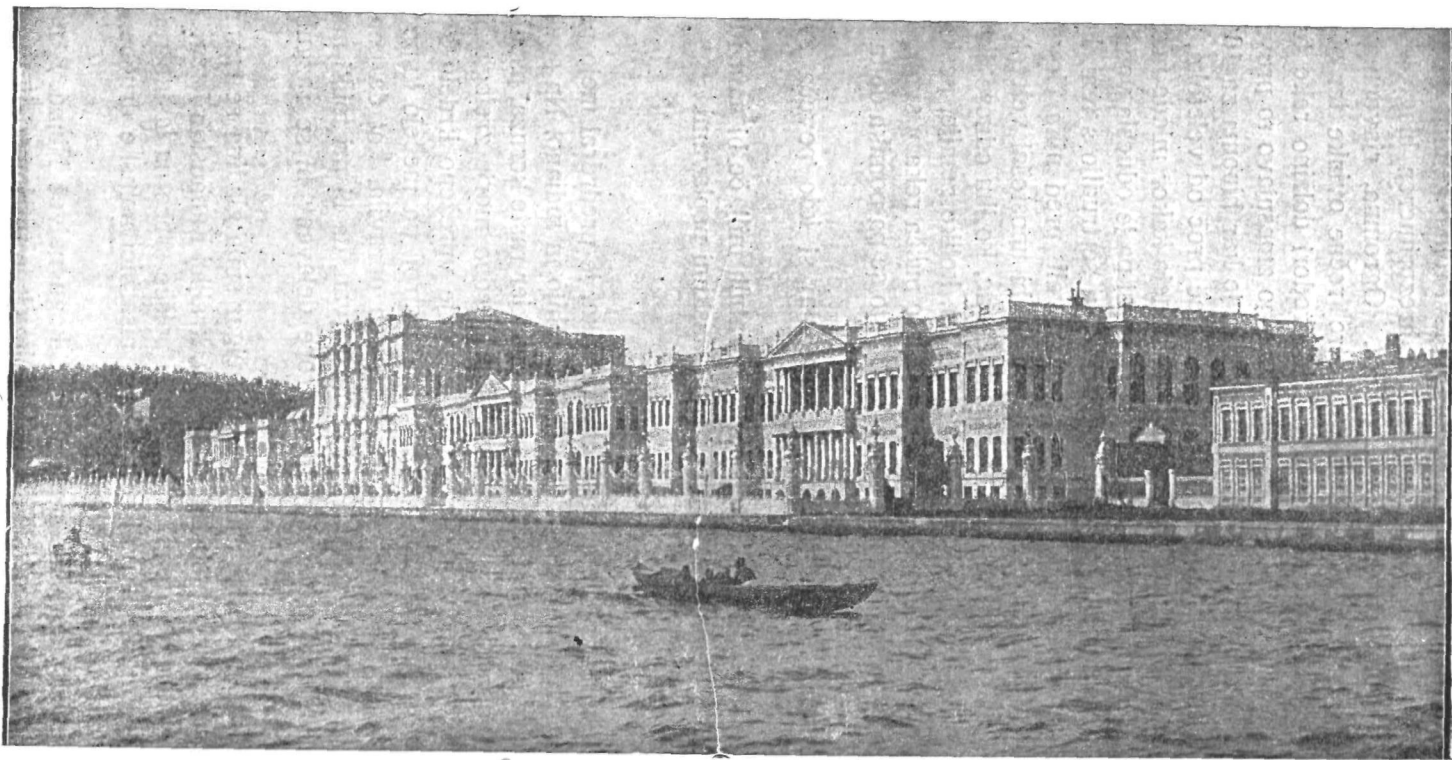
»Hvala lepa za vaš nasvet! Že itak sem bil namenjen v Čikago, se pa peljem kar z vami naprej.«

»Dobro, tu je pitsburški kolodvor! Kar kupite si vozni listek; samo glejte, da ga ne dobite po pomoti za Sen Luj.«

6. MISISIPI.

»Sen Luj; kje pa je to?« vpraša Ivan, ko je sedel spet v železniškem vozu s svojim sopotnikom.

»Ob Misisipiju,« odvrne Američan, »od Pitsburga vozi tja dol železnica. To je križišče, ki mu ga ni kmalu para. Neštevilne glavne železniške proge se stekajo tjakaj, in mnogoštevilni parniki od tam gor po Misisipiju in Misuriju in proti vsem velikim mestom ob njunih dotokih. Zakaj v Sen Luju se steka Misuri in Misisipi, da je ta z njim najdaljša reka na zemlji, kakor se jo meri od njenega izliva v skalnatem gorovju. Le Amazonski veletok v Južni Ameriki ima še več vode. Plana Misisipijeva dolina je neizmerno rodovitna; na obrežjih raste dovolj rži, da bi prehra-

Poletno bivališče turškega sultana

nila mnogo milijonov ljudi, kar je neizčrpen vir bogastva za našo deželo. Ko pa spomladi naraste ta ogromna reka, poplavi toliko zemlje, da je videti le velikansko jezero. Kakor je Misisipi brezprimeren blagoslov za človeštvo, terja vsako pomlad težke davke. Ogromna, rjavoumazana vodna množina odrezuje tedaj dostikrat ostre rečne ovinke ter si napravljaja nova pota. Dostikrat skrajšajo taki predori dolžino reke tu za 20 km, tam zopet za 20. Lahko si mislimo, kakšno zmešnjavo to povzroča. Mesto, ki je ležalo ob Misisipijevem kolenu, je kar hipoma za 10 km proč od reke, v drugem mestu pa, ki je bilo daleč proč od veletoka, morajo biti prebivalci vsak hip pripravljeni, da utonejo kakor mlade mačke. Železniški most stoji hipoma na suhem, tam naprej pa je odnesla voda železniški nasip in tračnice. Mnogo je inženirjev, ki se trudijo s tem, kako bi uravnali nagajivi Misisipijev tok ter obvarovali pred njim človeške zgradbe. In vendar ne mine nobeno leto, da ne bi upostošal veletok ter napravljajal obrežnim posestnikom velikanske škode, ko jim odnese živino. — Le pogledjte si to-le vodo, pa si lahko mislite, koliko zemlje, peska in blata odplavlja s seboj vsako leto. In vse to blato pušča reka v svoji plani delti pri izlivu pod mestom Novim Orleanom. Zato se pa pomika delta tudi vsako leto niže v Mehikanski zaliv.«

»To je pa prav pripraven način, kako naj si kdo poveča svoje ozemlje!«

»Res, pa radi bi tudi pustili teh par kvadratnih milj, če bi nam Misisipi le prizanesel s svojimi strašnimi pomladanskimi poplavami.«

7. ČIKAGO.

Vlak, ki sta v njem sedela naša dva potnika, je predrdral mejo pensilvansko in vozil zdaj zapadno skozi državi Ohijo in Indiano. Na severu in na jugu se razprostirajo brezkončne ravnine, kjer raste koruza, pšenica, oves in tobak. Najpogostejša je koruza, nepregledno morje zrelega žita. Ravno z žetvijo so začenjali; veliki stroji, vanje vpreženo krdelo konj, podirajo stebila ter jih nalagajo v kupe, drugi stroji pa mečejo kupe na voz. Delavci nimajo poleg pravzaprav drugega opravila, kot da gonijo konje, vse drugo opravijo stroji. Prav si misli Ivan, da bi pri toliki množini človeške roke tudi malo naredile; trope delavcev bi se razgubile med koruzo kakor krtice.

Zdaj beži vlak ob Mišigenskem jezeru, čigar sinja gladina se razprostira proti severu, in kmalu obstoji v Čikagu, kraljici Kanadskih jezer. Tu se loči Ivan od svojega spremljevalca, da si poišče sreče na lastno roko.

Ta mu je še priporočil, naj se zgloasi v pisarnici nemške družbe, ki skrbi tudi za Avstrijce ter jim dobiva delo.

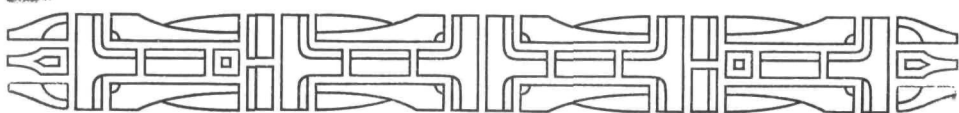
Od vseh severoameriških mest je v Čikagu največ Nemcev med dvema milijonoma prebivalcev. Vsak četrti človek je tu Nемец, in v dvestopetdesetih šolah v mestu poučujejo nemščino. Nemški pesniki imajo tu svoje spomenike.

Pa tudi v tej pisarnici je povpraševanja po delu vedno več kakor pa oddaje, še slabše pa je za Avstrijca druge narodnosti. In tudi za našega Ivana se je začelo, da je hodil sempatja, da je povpraševal in se priporočal. Pričel se je boj z velikimi oddaljenostmi in voznimi zvezami, ki so mu dostikrat napravile, da je prišel prepozno. Zakaj Čikago, najmlajše svetovno mesto, je po površju osemkrat toliko kot Dunaj. Tvorнице pa niso vse v enem mestnem oddelku, ampak vsepovsod raztresene, in obsežni, še nepozidani prostori razkosavajo mesto. Še pred sto leti je bil tu le gozd in močvirje; leta 1818. so stanovali tu štirje beli naseljenci, in l. 1829. so postavili šele prvo vas. Ko pa so zvezali s prekopi reko Čikago, je kraj rasel sila hitro; leta 1848. je že bilo 20.000, l. 1870. pa celo 300.000 prebivalcev. Kar pa pokonča leta 1871. strahovit požar skoro vse mesto. Pa kakor da je ta nesreča podeseterila veselje do dela pri prebivalcih, je stal Čikago v enem letu spet, in na mestu lesenih kolib so stale kame-nite palače. Ko je bila otvorjena leta 1893. v Čikagu svetovna razstava, tujci kar niso mogli dosti pripovedovati o čudežih v Čikagu.

Danes je Čikago peto največje mesto na svetu, in njegov letni promet cenijo na 12 milijard kron. Pa tudi ta veličina ima svojo slabo stran. Čikago ima nad sedemtisoč krčem ter izda na leto 600 milijonov kron za pivo in žganje! Zato pa vlada v nekaterih mestnih oddelkih tudi življenje kakor v razbojniških jamah. Policija je brez moči, tako da si človek na cesti ni vedno varen svojega življenja. Pri tem pa silno skrbe za ljudsko izobrazbo, in poleg ljudskih parkov in igrišč je veliko knjižnic, celo knjiž-nic za otroke, kjer je vedno polno takih mladih učenjakov.

Ko je Ivan iskal dela, je videl prav kmalu, da zdavnaj niso razmere več tako ugodne, kakor so bile za tiste svetovne razstave in ki so priva-bile toliko tujcev, zlasti Nemcev, in da že zdavnaj ni več v veljavi po-nosna beseda nekega predsednika Združenih držav, ki je rekel: »V Ame-riki išče delo moža, in ne mož dela.« — Po večtedenskem čakanju pa mu je bila sreča mila. Da bi se odločil za delo v kateri velikih klavnic, kjer koljejo po vsak dan do 60.000 glav živine ter pripravljajo za izvoz, ni mogel, četudi so mu že pohajali prihranki; zakaj slišal je že dosti o tem, kako grdo ravnaajo v teh klavnicah. V mnogoštevilnih tvornicah, kjer iz-delujejo železniške vozove, mlatilnice in žetnice, je zaman vpraševal. Končno se mu posreči vdinjati se pri splavarjih, ki spravljajo naprej les iz preobsežnih gozdov ob robu velikih Kanadskih jezer. Zakaj tudi v tr-govini z lesom je Čikago najznamenitejše mesto na svetu. To opravilo pa prija Ivanu tembolj, ker dela lahko ves dan zunaj pod milim nebom ter spoznava lahko zemljo in ljudstvo.

(Dalje).

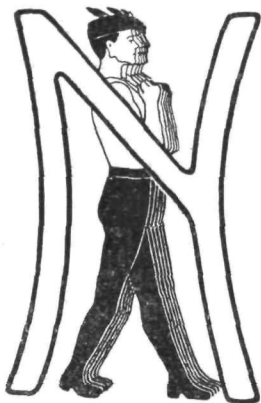
Le
urno
dvigajta
peté,

iz šole
zdaj
domov
gredé!

CVETINOMIRSKI:

Golobijek.

Nikjer nisem bil doma tako rad, kakor na prijazni, prisojni vinski gorici, na Golobijeku; tam je bil moj pravi dom, dom veselja in lepih misli. Če je sijalo solnce v dolini medlo in mrko, je sijalo na Golobijek, na ta ljubi holmec vseh mojih željá, vkljub temu z največjim sijajem in z največjo ljubeznijo. Nikdar ni dosegla te vinske gorice dušecha, strupena sopara iz tujega, hudobnega sveta zunaj doline; čist in prazničen, kakor nedotaknjen zelen otok sredi daljnega morja, se je dvigal Golobijek poleti iznad zlatega jezera solčnih žarkov proti nebu; zdelo se mi je otroku, ki sem hodil po prašni cesti preko doline, da se izprehaja vrhu tega solnčnega otoka venomer darežljivi sveti Miklavž v beli halji, z zlato škofovsko čepico in z zlato palico, v naročju vse polno medenih breskev, vse polno rumenih oranž, vse polno sladkih, črnih grozdov; tako priljuden je bil sredi tople solnčne kopeli kipeči Golobijek s svojimi jasnimi, smehljajočimi se lici...

Četvero zidanic je pozdravljalo vrhu Golobijeka, kakor četvero sivih, tihih ovac je strmelo podse v dolino na eni in na temne, bučne gozdove jatenske na drugi strani. Nedaleč od zidanic se je bleščala v solncu svetla kapelica Matere božje. Ej, te zidanice, te ovce tihotne in vendar tako žive in domače in prijazne — kako vesel in mlad je bil moj korak, kadarkoli sem šel mimo njih... Sveti Miklavž me je vodil pač za roko semintja in mi sipal iz naročja svoje bogate darove... zato je božal moja ustna takrat tako sladak smehljaj... Med temi zidanicami je bila ena tudi naša; že močno stara je kimala s svojo razrito slamnato streho skoraj do tal, komaj da so gledale ozke line svetli dan. Jaz pa vseeno nisem imel nobene zidanice tako rad kakor naše, četudi je bila izmed vseh najbolj ubožna in najbolj stara; kakor babica mi je bila, mila in dobra, s culo dišečih suhih češpelj preko hrbta... Koncu holma pa je stala stričeva zidanica. Hej, pa je stopal iz vasi stric Martinek po beli stezi navkreber proti vrhu grička, čelo zaznojeno, klobuk v roki, pod pazduho trebušnato barigljičo. Prišel bo stric Martinek na Golobijek, globoko se bo oddahnil in bo poiskal v žepu ključ; nato bo odklenil previdno vrata v zidanico upognil glavo in hrbet in stopil v mračno klet k polnim sodovom... Le brž, stric, bariglja je že polna, težko čakajo žejni kosci v dolini na travniku!... »O, kje da ne? Saj se nikamor ne mudi!...« Stric Martinek ima tudi svoje muhe. Poiskal bo v ozki lini kozarec, natočil bo enkrat in izpil, natočil bo vdrugeč, natočil bo vtretjič... Kosci v dolini, potočnice se na-

pijte kraj ceste, strica ne bo do večera k vam; zdaj sva na Golobijeku, stric Martinek in jaz...

Od zidanic navzdol do ravnih njiv in travnikov so se širili položni vinogradi, z belimi kamenitimi mejniki ločeni drug od drugega; med trtami so bile raztresene tudi žlahtne breskve. Kakor božji blagoslov je rosilo z jasnega, modrega neba na te domače vinograde; bleščeča kapelica vrhu holma je bila pač, ki je prosila nebo za bogato trgategv, da ni odvrnilo solnce nikdar svojega prijaznega pogleda od rodečih trt in breskev,

Bilo je vsako leto veliko dela na Golobijeku, pridnih rok so potrebovali vinogradi. Dokler se je drsala v zasneženih škornjih odurna starka zima, vsa našemljena z veličastno krono ledenih sveč na glavi, po gladkem ledu za vasjo, so vinogradi počivali. Nastopila pa je z lahnim skočnim korakom kraljica pomlad. — Kje ste, kopači? Hajd po motike in krampe, zemlja je trda in še premrzla, zrahljajte jo! ... In vsak vinogradnik si je najel kopačev, in šli smo na Golobijek in smo delali. Minila je velika kôp, minil je prvi »likof«; pa že smo se potili pri mali kôpi, še hitreje kakor prvi je minil drugi »likof« ... Vsepovsod že samo gorki dihi pomladi; travniki zeleni, dobrave potrosene z vijolicami in s trobenticami, gaji polni visokih belih zvončkov; a je že tako, da je vedno bliskoma mimo pomlad; kakor je nagel in skočen njen korak ob sijajnem prihodu, tako nagel in skočen je tudi ob bežnem odhodu. Majnik, kipeči, dehteči — hitro je odjadral na srebrni barki z razpetimi modrimi jadrji po veseli solnčni reki v šumečo zlato daljo; še sliši človek za kratek hip izza razpetih jader sladak, zvonek smeh — ali barka zatone, nikjer ni več solnčne reke ... Že je tu vroče poletje; žoltopolta gospa Afričanka je zdaj pri nas. S pisanim solnčnikom nad glavo polega v senco na vrtu, pobira sladke, sočne hruške in si otira z robcem vroča lica; mnogokrat misli na hladno kopel v potoku, kjer se kopljejo vaški otroci, mnogokrat ogleduje tudi valujoče zlato klasje na polju in se smehlja izpod pisanega razpetega solnčnika s prav trudnim, zaspanim smehom ... Temnozeleni so zdaj vinogradi, s širokimi srčastimi listi so pokrite trte ... Ne misliš še proč, gospa Afričanka? Kje si ostala ti, mamica jesen? Kdaj zavriskaš v najčistejšem veselju, Golobijek?

Pomlad je vedno hitro prešla; samo s trepalnicami treniš, pa je za teboj; nikakor tako poletje. Izprehajala se je gospa Afričanka semintja ob potoku, si močila opaljena, ožgana lica z vodo, odpirala venomer pisani solnčnik nad seboj in se napotila naposled, ko je bilo lenobe dovolj, v gostilnico na vrček hladnega, osvežujočega piva ...

Ob jasnih nedeljskih popoldnevih smo se odpravili z doma po stezi navzgor na Golobijek. Kraj zidanice smo posedli pod senčnato češpljo na mehko travo in gledali tiho, brez besed, na vinograde pod seboj. Prišel je tudi sosedov hlapec, Golufov Jože, pogrnil na tla snažno rutico in prisedel; bil je brez telovnika, Jože, ker mu je bilo sila vroče; podnosje je imel s košatimi brki nagosto poraslo, in se je smejal brez prestanka,

rezko in presecoma, kakor da bi žagal s hudo skrhamo žago. Oče je stopil slednjič dol med trte, da pogleda, kako kaže kaj grozdje; ko se je vrnil k nam in prisedel, se je smehljaj: »Bo, bo! ... Lepa bo trgateg, če Bog da ...«

Dolgi so bili dnevi pričakovanja, silno počasi se je poslavljalo poletje od nas. Ko se je naposled le poslovilo, se mi je še vedno zdelo, da vidim tam iznad Jatne rob žarečih in opaljenih lic poletne gospe Afričanke in kos njenega razpetega solnčnika, ki puhti izpod njega nad dolino težka soparica ... Počasi se je bližala mamica jesen, oprta ob krivenčasto palico, v natlačeni, nezavezani malhi preko rame lepo okrogla rdeča jabolka, ki so se trkljala za njo v neredu po poti in po travnikih navzdol; a ne samo jabolka, tudi krompirja in rumenih koruznih štoržev je prinesla skrbna mamica s seboj; zakaj treba je misliti na zimo, ko je še čas ... Mlačen vefer je zavel skozi dolino, vršaje so letale nad vasjo lastovice. Polagoma je žoltelo na drevju listje in šušljalo zgrbljeno na tla ...

Ni bilo več daleč do trgatve. Nad bogatimi vinogradi na Golobijeku je podremaval pokojno sladek mir, črički so na večer že neumorno prepevali, na breskvah so se oglašale s plahimi glasovi moje najljubše prijateljice, tihe, rujnogrude taščice. Potniku, ki bi šel o mraku po vrhu holma in bi se oziral podse na šibeče se trte pod zidanicami, bi postalo mehko in toplo pri srcu; nehote bi legel na tla in bi položil glavo na ljubeče prsi matere zemlje; najslajšo pesem uspavanko bi mu zapeli črički-veseljčki v vinogradih ...

Polni veselih nad smo čakali — in ne zaman. Zakaj nenadoma je odgrnila jesen enkrat le popolnoma svoj rumenkasti plašč, v medlem blesku so se razlili žarki iz njenih dobrohotnih oči na zemljo; nikjer več malhe z jabolki, s krompirjem in s koruznimi štorži; v roki veliko košaro sladkega črnega in rumenega grozdja — tako je stopala zdaj priljudna mamica od zidanice do zidanice po vrhu Golobijeka, in iz njene zvrhane košare štrleči, težki mastni grozdi so vabili z medenimi prsti ...

»Trgateg!« je povedal oče.

»Čas je,« je menil stric Martinek.

In zavriskalo je na Golobijeku, pomladila se je ob tem vriskanju celo mamica jesen, sicer tako redkobesedna in sama zase. Hipoma so se vzdramile iz svoje dolge dremavice sive zidanice, veselo so pomežiknile pod slamnatimi strehami zamrežena okenca. Čez noč so bili oživiljeni vinogradi po zložnem bregu navzdol; med košatimi trtami so se gnetle vsepovsod raztresene gruče trgačev in trgalk; zazibala se je na plečatem hrbtu krepkega fanta visoka brenta, priskočila je, hohotaje se, brhka trgalka s košarico, prismejal se je glasno kriče otrok s peharjem v roki in je iztezal roke po visečih polnih grozdih na trtah. Veselo smo stopali križem vinograda, fantje ko ukali, dekleta so prepevala. Tudi stric Martinek v svojem vinogradu je dal duška prekipevajoči radosti; zdajpazdaj

je glasno zavrisnil in zapel z lepodonečim glasom tisto veseljaško, ki jo pojejo veseli Jagnjeničanje ob nedeljah popoldne pri Medvedu:

En hribček bom kupil,
bom trte sadil . . .

Na večer, ko je legel na zemljo popolen mrak, in so se jeli oglašati črički, so se okenca v vseh zidanicah žarko posvetila, oživili so se vinski hrami. Ječé in stokaje so škripale stiskalnice, v polnih tokih je curel v nastavljene posode sladki mošt; in vsakdo je pokušal ta sladki mošt, fantje in dekleta. Zunaj se je medtem stemnilo, kmalu nato je posvetil iznad hriba mesec; na samotni smreki nad vinogradom je plahutaje udarila ob vejo veja, zbudil se je ponočen ptič, završal s perutmi in zletel nato tiho proti dolini; v grmu za zidanico je zagostolela taščica, zapel je, skrit v bližnjem bezgovju, z otožnim glasom slavec . . . Posedli smo na planem, pod nočnim nebom in peli; v naši sredi je bil srcic Martinek in je pel najbolj lepo in najbolj zvočno; in od vsake zidanice se je glasilo petje; v sladkem snu so čvrčali naokrog črički, visoko so žarele zvezde, preko holma v dolino se je trepetaje prelivala in pretakala v vseh svojih barvah srebrna mesečina . . .

Tak je bil Golobijek, tak je ostal še do zdaj v mojem srcu.

Jutro v polju.

*V zarji so se prebudile
cvetke vse zaspane;
zlato solnce posvetiln
daleč čez poljane . . .*

*Prebudilo v zemlji čmrlje,
in prišli so z basi,
in prišli so črni murni
z goslimi počasi.*

*Zaigrali so si; cvetke
v plesu so se zavrtete,
še noge bi izgubile,
če bi jih imele . . .*

Davorinov.

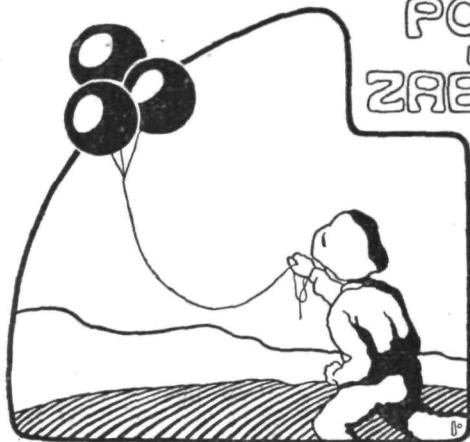
Vsepovsod je bojni krik . . .

*Vsepovsod je bojni krik,
vseposod bridkosti;
mamica, kaj ni nam že
vsega tega dosti?*

*„Le navadi se težav,
dete, že v mladosti,
glej življenje je temno,
polno je bridkosti . . .*

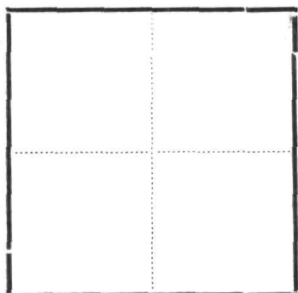
Davorinov.

POUK IN ZABAVA

Geometriška naloga.

Priobčil L. O.

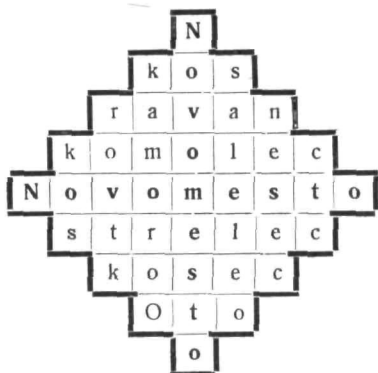
Kdo zna iz tega kvadrata napraviti pet enako velikih kvadratov?

Rešitev in imena rešilcev priobčimo v prihodnji številki.

Rešitev demanta v peti številki.

Novo mesto.

Prav so ga rešili: Marija in Jakica Ganglovi, učenki v Idriji; Tilka in Božena Jelenec v Kandiji pri Novem mestu; Milica in Anica Valenčič iz Trnovega na Notranjskem; Hreščak Emil, učenec v Ilirski Bistrici; Divna Ferluga, učenka v Borštu (grad Moko, Istra); Elza Herzog, učenka VI. razreda pri Sv. Križu pri Ljutomeru; Stanko Skok v Domžalah; Slavoj Jenko, Trnovo na Notranjskem.

Prestolonaslednik Karel Franc Jožef v Pulju.

Učitelj-vojak sporoča „Zvončku“: Koncem meseca vinotoka je bilo. Lep jesenski dan je napačil in vabil na izprehod. Kam? Na Brijunsko otoke! In šel sem. — Spotoma srečam prijatelja, ki me med drugim tudi vpraša, če vem, da se pripelje v Pulj prestolonaslednik nadvojvoda Karel Franc Jožef. Ker nisem vedel, sem vprašanje zanikal in kmalu odkorakal. — Ko sem bil dospel v mesto, sem se prepričal o resnici prijateljevih besed. Vse hiše v zastivah so dokazovale, da se Pulj veseli visokega gosta in ga hoče sprejeti po svoji moči. — Tudi jaz bi bil rad pri sprejemu, toda malo minut pred prihodom dvornega vlaka sem moral sestri v tender (malo ladjo), če sem hotel doseči svoj smoter. — Pozno popoldne sem dospel domov. Vsak vojak je sedel pri svojih rečeh in jih čedil za drugi dan. Prisedel sem še jaz — tudi jaz sem vojak — in opravil svoje delo. Potem sem truden legel spat. — Drugi dan. Še lepši je bil ko prejšnji. Zdelo se je, kakor da bi se tudi on veselil z nami, ki smo veselega srca korakali iz svoje vasi na cesto, ki se je po njej imel peljati naš prestolonaslednik. Kraj ceste smo se postavili v dveh ravnih vrstah in čakali. Kmalu slišimo trobentača in postanemo še pozornejši. — „Pozor!“ — „Na desno glej!“ — Vsi smo se vzravnali in zrlj nepremično na desno stran — Pride prvi avtomobil. Ne sme nas zmotiti, četudi nas miče, da bi si ga ogledali natančneje — Pride drugi. V njem sedi na desni strani prestolonaslednik, prijazno odzdravljajoč. Naše oči pa ga spremljajo, dokler ne izgine izpred njih. — Ko ni več videti spremljajočih voz-avtomobilov, se odpravimo domov, vsi srečni in veseli, da nam je bilo dano, videti svojega bodočega vladarja in ob tem pogledu čutiti dobroto njegovega srca. Zato pa: „Vse za dom...“

Pes je rešil življenje.

V Karpatih se je to zgodilo. Z gorá je pritekel v ta orišče dolgočlak, črn ovčarski pes. Nihče se ni brigal zanj. Prišel je v kuhinjo, spodili so ga, in prišel je k moštju ves zbit ter hodil mimo vojakov. Hipoma je eden zapazil, da ima pes na repu privezan list papirja. Ujeli so psa in prečitali, kar je bilo na listu napisano: „Na L... vskem sedlu ležim. Pridite pome“. To je bilo vse. Vojaki so poročali častnikom, in kmalu se je oglasilo prostovoljno 10 mož, ki so bili pripravljani iti pogledat. Popoldne so odšli in zvečer so se vrnili z ranjencem, ki je pripovedoval, da so ga poslali pred več dnevi gledat, kje se nahajajo sovražniki. Ko je dospel s svojim oddelkom na vrh nekoga hriba, je eksplodirala pred njim granata. Pačel je in ko se je zbudil, je bil sam. Slišati pa je bilo od daleč grmenje topov. Kroginkrog je bilo vse krvavo, glava ga je bolela. Upal je, da kdo pride po tej poti, pa naj bo pri-

atelj ali sovražnik, toda nikogar ni bilo. Tako je pretekel ves dan. Zvečer je hipoma zašumeo v grmovju, in na plan je stopil pes. Ves sestradan je začel lizati kri na tleh, ranjeni vojak pa mu je dal skorjo kruha, ki jo ga pes do zadnje drobtine pojedel. Pri tem mu je prišlo na misel, da bi lahko porabil psa kot pismoonošo, bila pa je noč, in pisati ni bilo mogoče. Zato je privezal psa z jermenom k sebi, in oba sta prenočila na L...vskem sedlu. Zjutraj je napisal pismo ter ga dobro pridrtil psu na rep, potem ga je spodil. Tri dni je preteklo od tedaj, in nikogar ni bilo. Že je obupaval, da bi se mogel še rešiti. Morda je pes izgubil pismo, morda sploh ni srečal ljudi. Vendar so tretji dan zvečer prišli naši vojaki ter ranjencu rešili življenje.

Pogreb 10letnega junaka.

Iz Mo'avske Bele Cerkve poročajo: Slovesno so pokopali 10letnega junaka Jana Wisniewskega iz Rychwadla pri Tarnovu. Decembra lani je bežal s starši z doma. Šrapnel mu je ubil očeta in mater. Sosedje so vzeli dečka s seboj, a jim je ušel v naše strelske järke. Preprosil je vojake, da je smel ostati med njimi. Pomagal jim je, kar je mogel. Vsi so ga ljubili. Donašal je vojakom živeža, vode in kar je mogel. V nekem strelskem jarku je zmanjkalo patron; niso jih mogli zaradi ruskega ognja nadomestiti. Deček se ponudi, da prinese patrone, a ga zaradi smrtno nevarnosti ne puste. Deček se pa vojakom izmuzza in se vrne s patronami. Kakih 100 korakov od strelskega jarka ga rani šrapnel, a mladi junak hiti naprej; 10 korakov za jarkom ga zadene druga krogla. Pade, a vojaki ga rešijo in odpeljejo po boju v bolnišnico, kjer je umrl.

Ranjeni poljski dijak.

Med ranjenci v ogrski bolnišnici v Toroli se nahaja 18letni gimnazijec Vladimír Kurdziel. Deček je bil v sedmem gimnazijskem razredu, ko je izbruhnila vojna. Brez privoljenja staršev je vstopil v vojaško službo in se udeležil bitk pri Pojaneru, Haliczu in Mohijli. Ko ozdravi, hoče iti zopet v bojno vrsto.

„Roko naj mi prinese!“

Bilo je na francoskem bojišču. Nemci so naskočili neko vas in pognali iz nje Francoze. Nesreča je hotela, da je pritekla tedaj iz neke hiše na cesto desetletna deklica in da jo je zadela krogla v roko. Deklico so odpeljali v bolnišnico, kjer so ji morali odrezati roko. Ubožica je bila v bolnišnici tudi čez Božič. Pa so vprašali deklico, česa si želi, da bi ji Jezušček prinesel na Sveti večer. Odgovorila je: „Prosim, recite Jezuščku, naj mi prinese nazaj mojo roko!“

Spoštovani gospod Doropoljski!

Pred nekaj leti sem Vam enkrat pisal. Tistikrat sem bil še srečen. Danes Vam zopet pišem. Žalostno je danes moje pismo. Moje-ga zlatega, zlatega atka so mi vzeli že kar prvi dan v vojno. Ime mu je: Ivan Glinšek, učitelj pri Sv. Jurju pod Donatom, sedaj nad-poročnik.

Pošiljam Vam priloženo sličico. Vi ne veste, kako je moj atek dober in kako ga imam rad. Vsak dan molim k ljubemu Bogcu, da mi ga ohrani zdravega in ga privede domov. Letos sem zadnje leto na ljudski šoli. Jeseni vzamem slovo ter grem študirat. Naj-rajši bi bil vojak, da bi šel pomagat svojemu atku. Kako morajo biti Vaši otroci srečni, da ste pri njih doma. Kako prazno je vse pri nas. Bog daj kmalu zmago in srečno. vrni-tev naših junakov! Zbogom!

Z vsem spoštovanjem Vas pozdravlja Vaš

Vane Glinšek.

Odgovor:

Ljubi Vane!

Da bodo moji koticarji spoznali Tvo-jega očeta, priobčujem njegovo podobo na tem mestu. Tako sem pripravljen storiti tudi drugim koticarjem, ki imajo svoje očete v vojni. Pošljejo naj mi fotografije, drugo pre-skrbim jaz!

Velecenjeni gospod Doropoljski!

To nisemce je prvo, ki Vam ga danes pišem. Star sem 13 let. Hodim zadnje leto v 3razredno šolo v Hočah. Enega brata imam tudi v vojni ter ni še nič ranjen. Prosim, če bi priobčili to pismo v „Zvončku“.

Presrčno Vas pozdravlja

Alojzij Mulec, učenec 3. razreda
v Hočah.

Odgovor:

Ljubi Alojzij!

Želim od srca, da ostane Tvoj brat zdrav do konca vojne.

*

Velespoštovani gospod Doropoljski!

Brala sem v „Zvončku“, da radi spreje-mate pisma malih otrok. Hodim v šolo v prvi razred, četrti oddelek. Stara sem 11 let. V šoli računimo, beremo in časih tudi po-jemo. Peti znam dobro.

Klanja se Vam vdana

Lizika Gregorčeva, učenka
v Šmihelu.

Odgovor:

Ljuba Lizika!

Lepe pesmi glas sega v deveto vas! Zato pa le veselo prepevaj lepe slovenske pesemce, da bo že Tvoje petje oznanjalo: Lizika je vrlo slovensko dekle!

*

Spoštovani gospod Doropoljski!

Tudi jaz sem se namenil, da Vam en-krat pišem. Vem, da dobite iz naših krajev malo pisem za svoj kotichek. Star sem 13 let. V šoli se najrajši učim petja, računstva, zem-ljepisa in zgodovine. Naš gospod učitelj je jako dober, zato pa tudi radi hodimo v šolo.

Leto 1915. je res žalostno. Naši bratje, sinovi, očetje itd. veliko trpe na bojnem po-lju. Zato moramo, kateri smo doma, vdano moliti za naše hrabre vojake. Moliti pa tudi moramo, da bi se skoraj sklenil mir naši ljubi Avstriji.

Sedaj sklepam svoje pisanje in Vas prosim, da bi ga natisnili v svoj kotichek. Zdaj Vas in čitatelje „Zvončka“ prav srčno pozdravlja Vam vdani

Josip Vrabič, učenec v Lepi njivi
nad Mozirjem.

Odgovor:

Ljubi Josip!

Res je, da dobim iz Tvojih krajev redkokdaj kak glas. Zato sem pa Tvojega toliko bolj vesel. — S Tvojo željo se pa strinjajo vsi moji mladi prijatelji.

*

Blagorodni gospod!

Danes Vam piševa prvokrat. Imava vsaka po 13 let in o Veliki noči bova izstopili iz šole. Potem pojdeva: jaz v trgovino, Micka pa za šiviljo. Uči nas gospod nadučitelj J. B., ki je jako prijazen. Učimo se vseh predmetov. Najrajša se učiva zgodovine, zemljepisa in obeh jezikov. Naš dobri gospod nadučitelj nama daje tudi nemških knjig; te nama potem pomaga predstavljati na slovensko Seveda ostaneva navdušeni Slovenki do groba; ali če človek še nemški zna, pa tudi pride prav.

Za danes dosti, pa še prihodnjič.

Najvdaneje Vas pozdravljata:

Angela Strmškova in Micka Treplova,
učenki II. raz., 2. odd. v Bočni.

Odgovor:

Ljubi prijateljici!

Kamorkoli gresta, kjerkoli bosta — naj stoji Vama ob strani mila sreča! A držita se vedno in povsod današnje svoje obljube: Ostanita vrlji, pošteni, značajni Slovenki!

*

Cenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz se Vam drznem pisati. Zvedela sem, da ste velik prijatelj slovenske mladine, zato Vam tudi jaz pišem par vrstic. Stara sem 11 let. Hodim v I. razred IV. oddelek slov. Ciril in Metodove šole v Kopru. V šoli se najrajša učim slovenščine in nemščine. Slovenščine se rada učim, ker je moj materni jezik. Nemščino pa, ker se je potrebuje, ako se gre v višje šole. Tukaj v Kopru je samo ena slovenska šola za dečke in deklice. Gimnazija, učiteljišče in druge ljudske šole so vse italijanske. Mi se ne sramujemo svojega milega slovenskega jezika. Peto leto je, odkar stoji naša slovenska šola v Kopru. Ima samo en razred in 4 oddelke. Prvi učitelj je bil gospod Borštnik. Sedaj imamo gospodično Pfeiferjevo. V šoli nam posoja knjige, med temi tudi „Zvonček“, ki ga jako rada čitam, ker se tudi s tem mnogo lepega naučim. Po-

sebno, če je o vojni, mi ugaja. Jaz imam že dva strica v vojni. Upamo pa, da kmalu konča vojna, in se naši vrlji vojaki vrnejo zmagovalno domov. Moj oče je čuvaj v tukajšnji kaznilnici in ni šel na vojno, ker ima že 50 let. Imam še dva brata in eno sestro. Starejši brat hodi v mornarsko šolo v Trst.

Prosim, potisnite to moje pisemce v svoj kotichek.

Srčno Vas pozdravlja Vam vdana

Ema Ferjančičeva.

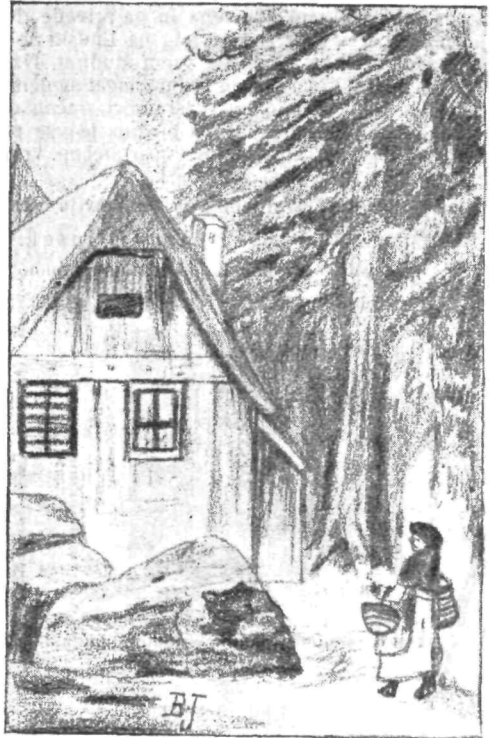
Odgovor:

Ljuba Ema!

Svoj materni jezik moramo ljubiti in negovati. Tako delajo tudi drugi narodi. Pesnik pravi: „Kdor zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti!“

*

Kotičkove risbe.

B. Jereb; Koča v gozdu.
